

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovi
račun: Trst št. 11-7223.

Leto IX. - Štev. 48

Trst - Gorica 2. decembra 1955

Izhaja vsak petek

Se bo zdaj premaknilo? Ob izganjanju domačinov s Tržaškega ozemlja

Pretekli terek je objavil »Primorski dnevnik« na drugi strani mastno tiskan članek, v katerem je protestiral proti postopanju oblasti, ki v Trstu rojenemu dr. Vladimirju Bartolu, pisatelju in novinarju, niso podaljšale dovoljenja za bivanje in so pozvale, da mora 30. novembra brezpogojno zapustiti Tržaško ozemlje. To so mu sporočile 29. novembra, torej samo en dan prej. Tako vsaj pravi »Primorski dnevnik«.

Pripomniti je treba, da gre v primeru dr. Vladimira Bartola za jugoslovanskega državljanca, ki so ga s sedanjim režimom v Jugoslaviji, saj je prišel v Trst prav iz izsilištvu odgovarjajočega kulturno-političnega misle in se kot tak udeleževal v titovskih organizacijah in pri »Primorskem dnevniku«. Če bi hoteli biti hudobni, bi se lahko spomnili tudi, kako zasmehljivo in zaničevalno je leta 1947 polemiziral s prvimi številkami našega lista in se posebno z našim prvim urednikom Slavkom Uršičem. Razumeli smo ga. Bartol pa pred vojno in niti med vojno ni bil komunist in je rabil legitimacijo, s katero naj pri novih gospodarjih utrdi svoj položaj in dokaže zanesljivost. Da je s tem pripiraljaval v zrak, da izgon, pač pa ugrabitev in kasnejšo likvidacijo našega Uršiča, bo pač zgolj slučaj, toda značilno je le, da je sam po sebi bil vodilna oseba v oblasti, ki jih bo odnesel prvi veter — tako nas je takrat krstil. Dogodki so pokazali, da je bil slab pretek.

Vendar vse to v tem trenutku ni važno, niti nismo tega navedli, da bi opravičili postopek, katerega predmet je dr. Vladimir Bartol. Gre za načelno vprašanje, pri katerem oseba ne bi smela igrati vloge. Menimo, da glede tega lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da smo drugačni od »Primorskega dnevnika«, ki se oglašuje samo, če stopijo na prste tistim, ki vedre pod njegovim dežnikom.

Ze nekaj mesecev se je namreč z vso vztrajnostjo govorilo, da so danes temu, jutri drugemu rojenemu Tržčanu, ki si je kot begunec med obema vojnima pridobil jugoslovansko državljanstvo, oblasti spročile, da mora do določene dne zapustiti tukajšnje ozemlje. Čeprav je slo v vseh primerih, za katere smo zvedeli, za ljudi, ki niso politični begunci in za katere bi povratek v Jugoslavijo ne predstavljaval nobene nevarnosti, smo vendar dvignili svoj glas in smo pozvali predvsem jugoslovanske oblasti, da kot edino merodajne razčistijo v Italijo tolačenje in izvajanje tistega člena VIII. londonskega sporazuma, s katerim naj bi bilo vsem nekdanjim domačinom iz Trsta in okolice zanjeto, da se lahko vrnejo na svoje domove, oziroma v svoje domače kraje.

»Primorski dnevnik« nam je očitno, da nimamo prav, če ne verjamemo njegovi razlagi, po kateri naj bi imeli vse pravice ne samo nekdanji domačini, temveč sploh vse osebe, ki so bile rezidentne v Trstu pred 5. oktobrom 1954. Malo je manjkal, da nas ni proglasil za »izdajalce«, ker smo si upali reči, da člen VIII. Spomenice o sporazu mu brez takšne razlage nima nobene praktične veljave. Pišemo pač leto Gospodovo 1955 in ne 1947, zato je bil ton polemike dostojnejši.

Toda v kljub naši želji da bi bilo drugače, potrjuje razvoj, da smo imeli prav. Slovenski šolniki se že od avgusta sem zmanj sklicujejo na razna široka določila jugoslovansko-italijanskih dokumentov, katerim manjka otipljiva in nesporno določena vsebina. Ne vemo, ali je dr. Vladimir Bartol sledil nasvetu »Primorskega dnevnika« in poslal generalnemu vladnemu komisarju izjavo, da se poslužuje vseh pravic, ki izhajajo iz člena VIII. londonske Spomenice o sporazumu dejstva pa je, da niti londonski sporazum, niti njegova izjava nista prepredili, da ga ne bi pozvali, naj se povrne tja, kamor se je že enkrat zatekel v času fašizma.

Rekli smo, da je bilo takšnih slučajev že nekaj, toda prizadeta ni bila nobena titovska glava. Slo je kvečjemu za preprostega človeka ali kakšnega ubogega begunca, ki se je, čeprav notranje nerad, ponižno in spokorno vrnil v pastirjevo ogrado. Nekaj jih je vključ vsemu celo tvegalo pot v daljno tujino. V vseh teh primerih je »Primorski dnevnik« čimbolj molčal. Saj je kvečjemu prav, če se položaj razčisti. Kaj bi takšni ljudje kalili tržaški slovenski tolmun, v katerem so si titovci izgovorili izključno

Deset let šušmarjenja

Ostra Titova kritika na predvečer desete obletnice razglasitve republike

Dne 28. novembra so v počastitev Dneva republike v Beogradu izstrelili 15 salv iz 40 topov, v glavnih mestih ljudskih republik pa po 10 salv iz 20 topov. Tako je odredil vrhovni komandant oboroženih sil in maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, da bi ljudje ne pozabili, da je pred duri deseta obletnica tistega dne, ko je na nesvobodnih volitvah izvoljena Ustavodajna skupščina 29. novembra proglasila Jugoslavijo za ljudsko republiko, v kateri vlada odleži »ljudska« oblast.

Toda bolj kot grmenje topov so v nedeljo odjeknile Titove besede, s katerimi je na plenumu zveznega odbora za Socialistične zveze delovnega ljudstva podal nekakšen gospodarski obračun dosedanjega dela in nakazal gospodarske načrte za bodočnost.

Znano je, da ljudje ne živijo od lepih besed in obletnic, pač pa od zasluga in kruha ter drugih dobrin, ki si jih z njim lahko kupijo. Kako je s tem v Jugoslaviji, po desetih letih odrekovanja, pritrgovanja, velikih delovnih naporov?

Nekam nerodno se sliši in verjetno je beseda šla precej težko iz ust, toda na sam predvečer prazničnega dne je Tito moral priznati, da je treba vso dosedanje gospodarsko politiko spremeniti. Seveda Bog ne da, da bi te izpremembe bile posledica napak. Teh pač noben totalitarni režim ne more priznati, tudi jugoslovanski ne, čeprav smo že kar navajeni, da vidimo, kako izvaja vsako leto drugačno socialno in gospodarsko politiko. Enkrat kmete naganja v zadruge, nato jim dovolji, da jih razpuste; enkrat dobivajo vsi otroške dodatke, nato pa je že najmanjši drugi dohodek razlog, da jih poberejo. Najprej so delavci delali za stalno plačo in je ves dobiček dobila država, nato so rekli, da bodo večji del dobička dobili delavci, po najnovjšem jim pa komuna predpisovala, koliko si lahko vzamejo in kaj smejo s tem delati.

Zato zvane že kot obrabljena oblača besede: »...to nikakor ne pomeni, da smo doslej grešili, ker smo glavno pozornost posvečali izgradnji težke industrije, ki je požirala velika sredstva in zaradi česar so zaostale druge panoge našega gospodarstva, zlasti tiste, ki so nujno potrebne za izboljšanje življenjske ravni naših državljanov, namreč kmetijstvo, lahka predelovalna industrija itd.« Dose daj gospodarska politika je bila torej po Titovem mnenju nepogrešljiva, čeprav je vsako leto kazala nove razpoke in so jo letos z Vukmanovičevim pogrebni govoro

rom svečano pokopali. Blagor jim, ki verjamejo, da se »ljudska« oblast doslej ni še niti enkrat zmotila. Morda kdo v tujini, med Jugoslavlani na tej ali na oni strani meje bi pa le težko iskal takšne naivne. Prej Vukmanovičev in zdaj Titov govor sta enostavno dokaz popolnega gospodarskega bankrota dosedanjih gospodarskih načel, po katerih so urejali gospodarstvo Jugoslavije. Tako so ju razumeli v svetu in tudi doma. Vse drugo so fraze in šolarski izgovori, podobno kot taktik, ko je pogorela petletka

Doma ni kruha, Negušu pa jahto

Tito je v svojem govoru priznal, da niso gradili ekonomije in pravilno. Dejal je: »...doslej smo storili celo vrsto pogreškov glede trošenja že tako omejenih sredstev v povsem druge namene kot so bila namenjena. Sredstva, predvidena za kapitalno izgradnjo velikih objektov, smo namreč trošili razpisno za razne neproduktivne namene, tako da so šle milijarde ne v težko industrijo, marveč za razne luksuzne gradnje in razne druge krajevne potrebe in tako smo zavirali izgradnjo velikih objektov.« Lahko bi še dodal, da so v kmetu ubili voljo za delo, tako da so kmetijski pridelki stalno pod predvojni višino, medtem ko se je število prebivalstva povečalo in bi rabilo

vedno več hrane, za katero mora kmetijska Jugoslavija prosjati v tujini.

Najbrž se na to ni spomnil, toda vsekakor ne bi škodilo, ako bi Tito tudi sam s primerom pokazal, kako se je treba boriti proti luksuzu. Skoro istočasno z navedenimi njegovimi izjavami proti nepotrebnim in neproduktivnim izdatkom so namreč objavili, da bo letos zopet odšel na božično križarjenje z jacht »Galeb«. Obiskal bo Abesinijo in Egipt. Prav nič mu ne gre k srcu, da sta se Neguš in poglavar ene največjih držav, Nehru, pripeljala k njemu v goste skromno letalom. Ne! Tito, poglavar gospodarsko zavožene Jugoslavije, mora potovati z jacht in razkošnim spremstvom. Za to ne sme manjkati in tudi ne manjka denarja. Kaj investicije in objekti! Sicer pa: koliko bi se prihranilo, če bi hranili samo nekateri, najraje štedjivi tisti, ki jih je več, si očitno mislijo jugoslovanski oblastniki.

Narod bo torej še naprej s skrbjo gledal na bodočnost, za katero ne ve, ali bo v njej imel dovolj obleke, kruha in tople sobe. Proti Rdečemu morju pa so že vnaprej poslali lepo jacht, da bo tam čakala na Tite, ki jo bo daroval Negušu. Knežje darilo države, v kateri vlada knežja blaginja! Kot bi se brili norci.

(Nadaljevanje v 2. strani)

Komunistične hinavščine

Ko so komunistični provizijski potniki pred nekaj leti brusili pete in vdirali v slovenske domove za podpisovanjem protestov proti uporabi atomskega orožja, smo nasprotje opozorili, da velja to protistoj zgolj za obrambo komunističnih koristi in ne v reševanje človeštva. Svoje trditve smo utemeljevali z zgodovinskimi dokazi množičnih umorov v Sovjetski in njenih priprizniških državah, ki so jih za časa Stalinovega paševanja izvršili komunistični krvniki proti milijonom neoboroženega lastnega prebivalstva. Če bi komunistični moralisti in njihovi novotariji iznašli atomske bombe, ki bi ubijale samo nekomuniste — smo takrat napisali — bi z njimi že davno zasuli ves svet. K sreči je tudi z atomsko bombo tako, kakor s človeškim življenjem: rodi se in umira po istih naravnih zakonih boljševiki in njihovi nasprotniki. Usodno za človeštvo je, da so se kdaj rodili Lenini, Stalini, Brozi, Hruščovi i.

dr., sreča za isto človeštvo pa je, da so in da bodo tudi izginili....

Napisali smo takrat tudi še naslednje trditve: S svojimi hinavskimi protesti nameravajo boljševiki najemniki pripraviti svojemu kremejskemu krušnemu očetu dovolj časa, da pokrade na Zahodu vse potrebne recepte za izdelovanje bomb in da si z nezasišanim izmozgavanjem ljudskih misli pripravijo zalogo bomb za ureditve boljševiške svetovne revolucije in za zavarovanje vsega sveta.

K sreči svobodni svet ni nasel komunističnim protestnim limonam. Ti hinavski protesti komunističnih krvnikov za »rešitev človeštva«, kateremu prav oni pripravljajo največje gorje po vzorcih pokolov ukrajinskih kmetov, ki jih ima samo Hruščev nekaj milijonov na vesti, niso zavirali zahodne obrambne pripravljenosti proti boljševikiim zarotnikom.

Ko so Američani v polizkusne namene na otoku Eniwetoku razstrelili prvo vodikovo bombo, potem ko so izpraznili vse obljubene otoke v polmeru 1500 km od središča razstrelitve, so komunisti vsega sveta s svojimi gospodarji na čelu zagnali huronski vik in krik. Potuhnjene »mednarodne organizacije«, prikrita legla komunističnih kukavice, so vstale na povelje Kremele in z namišljeno učenostjo tehnike, filozofije, medicine dokazovale konec sveta. Vse to se je zgodilo, ko se je raztreskala na popolnoma neobljudenih področjih Tihega oceana ameriška bomba, in to vse se ne bo zgodilo sedaj, ko so boljševiki nekje v Sibiriji pogнали v zrak svojo boljševiško vodikovo bombo, ki je po njihovih lastnih uradnih zagotovilih najmočnejša na svetu. Sam komunistični tisk zatrjuje, da bi ena sama taka bomba smrtno okužila področje, ki je precej obširnejše od Jugoslavije.

Kje je v Sovjetski eksplodirala nova atomska bomba, koliko človeških žrtev je zahtevala med sibijskimi izgnanci, tega Kremele seveda ne bo nikoli povedal. Za dva ducata japonskih okuženih ribičev so poklicne žalovke v moških hlačah pri »Delu« obilno pretakale krokodilske solze, za sto tisoce ali celo milijone boljševiških žrtev po sibirskih tundrah ne bo nihče preli ene same solze. »Mednarodne organizacije za mir« bodo molčale....

Zakaj so boljševiki spustili prav v tem trenutku svojo bombo, ni težko uganiti. Ves komunistični propagandni aparat je usmerjen k pritisku na svetovno javno mnenje. Boljševiške ženevske spekulacije so propadle. Poletni smehljaji kremejskih motogovcev niso upali v tistem obsegu, s kakršnim so računali poborniki smehljaje se kremejske garniture. Molotov je svoje poletne obljube v jeseni pogotil. Vsi njegovi poletni »d« so se na jesen spremenili v »njeta«.

Se torej ni šlo zlepa, bo morda šlo zgrda. To je že klasična mo

EISENHOWER

I. Washingtonsko pismo

Srečni napad, tipična bolezen današnje Amerike, je posledica prenapornega življenja, ki nikomur ne prizanaša. Dwight Eisenhower je dosegel najvišje časti, ki jih more doseči smrtnik. Zmagoslavno se je vrnil iz Evrope l. 1945, načeloval je začetkom Združene Evrope, ki je organizatorično izražena v NATO. Zatem je prišel vrhunec. General brez strankarske pripadnosti je postal predsednik Združenih držav.

Mogočen je bil vzpon Amerike kot najmočnejše čimteljice svetovne politike. To, kar se je pripravljalo vso dobo, odkar je Woodrow Wilson začel Ameriki in vsemu svetu, mogočno mednarodno sožitje v miru in sreči onega čudovitega leta 1918, je ob času predsednikovanja Trumanu in Eisenhowerju postalo sedaj stvarnost. Ogromni gospodarski orjak s v vsej svoji neskončni blaginji razvija v širino in globino. Čudoviti uspehi na vseh koncih in krajih se splošno smatrajo kot posledica pametne in razumne gospodarske politike, ki je v precejšnji meri zaslugi predsednika, četudi so bili njegovi pogledi ob njegovem nastopu več ali manj nestrokovnjaški.

Naš čas je poln nesmislov. Takšen nesmisel je in vsak način okoliščina, da vojaki sami priznavajo, da so znanosti dovedle vojaštvo in

vojskovanje »ad absurdum«. To je znak ogromnega poštenja. Tako je Mac Arthur, pač vojskač od pete do glave, odkrito priznal, da vojskovanje pripada preteklosti. Sam Eisenhower ni nič manj pošten. Tudi po njegovem notranjem prepričanju je odzvonilo marsalom in generalom. Do tega spoznanja ga ni dovela le veda o atomu, pač pa tudi njegovo prepričanje demokratičnega čustva. Tako ima danes Amerika generala za predsednika, ki se izvršno počuti v civilni suknji.

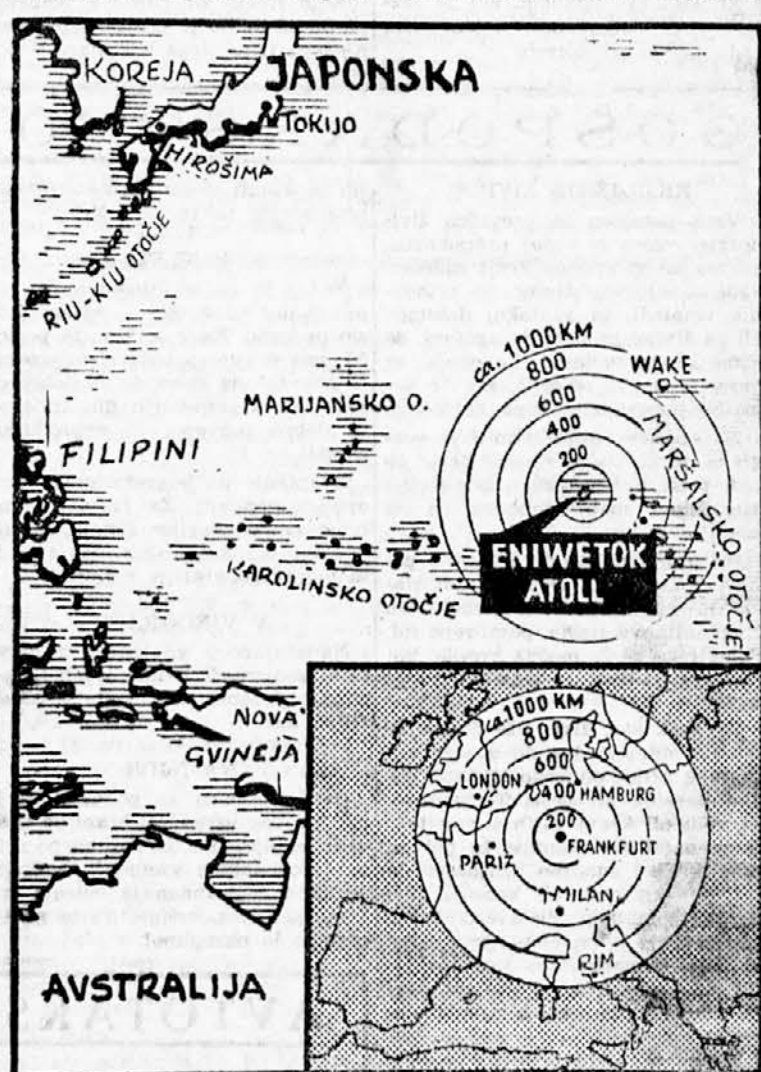
Zanimivo bo in na vsak način poučno za razumevanje današnje Amerike, da prikažemo gospodarske poglede Eisenhowerja. Pred znamenitim Commonwealth klubom v San Franciscu je predaval njegov upravni pomočnik Haug o gospodarskih smernicah predsednika. Na vsak način je to uradno glejane Eisenhowerjeve okoliščine na gospodarstvo Amerike. Bela hiša predstavlja nekako tako, kakor je »hrade Tomaža Mesaryka« zastopaj na Češkem nekak »mbol političnih in socialnih pogledov, nekako zbirko smeri politike, ki se razvija povsod, tudi v republikah, če je oblast delj časa v rokah neke skupine, da ne rečemo klike, ki se razvija po nekih naravnih zakonih. Priznati je treba, da washingtonska Bela hiša ni prav nič osvojevana ali omalovečevana v obeh ljudstva. Nasprotno, je pravi »simbol« ameriške moči in ugleda. To je pa tudi znak dobrodušnega ameriškega političnega temperamenta. Sicer se je pod Trumanom marsikaj zgodilo, kar bi bilo treba pozabiti. To so bili razni dragoceni kožuhi za prevzetne dame ali pa hladilniki za generale. Večjeje skandala pa tudi Trumanova doba ni prinesla. V tem pogledu je Eisenhowerjevo predsednikovanje čisto, ko novorojeno jagnje. Niti najmanjšega škandalčka niso mogli iztakniti senzacij lakomni časniki.

Predsednikov pomočnik je »vrisal Eisenhowerje kot »dinamičnega konservativca«. Na vsak način ni točno uradno gledanje, ki trdi, da med demokrati »republikanci« v gospodarskih vprašanjih ni bistvenih razlik. Razlike na vsak način obstojajo. Republikanci se vedno strastno napadajo »New Deal«, »novo politiko« Roosevelta, ker je ta pomenjala močno poseganje v zasebno gospodarstvo. »New Deal« v resnici pomenja inteligentni poseg oblasti v območja gospodarskih pridobitnih krogov, ki so se zdeli pravovernemu Američanu nedotakljiva. Tako je bila Rooseveltova gospodarska politika prava revolucija za Ameriko. Toda ona je rešila Ameriko pred strahotno depresijo, ki se je pokazala v visoki industrializirani državi v vsem svojem žalostnem obsegu. Klobuk dolj pred gospodarskimi in socialnimi prenosovami Franklina Roosevelta. Te postavljajo Roosevelta zunanji politiki čisto v ozadje in na zapeček, da se milo izrazimo. Za Jalto odgovarja Amerika, ne Velika Britanija, saj se je Churchill odkritosrečno pojavnost, da je predstavljal v Jalti drugovrstno silo.

Z zmago republikancev, ki pa je bila pravzaprav Eisenhowerjeva osebna zmaga, je prišel v Belo hišo čisto nov duh, to je duh velepodjetništva. Veliki poslovni svet, ki ga je izgnala demokratiška stranka iz svetlišča, se je zrinil v ospredje. Gotovo v prečiščnem ameriškem gospodarstvu življenju »kupčije« ne uživajo tistega omalovečevanega pomena kakor v Evropi. V tej zvezi je treba pojasniti pomen kabineta ameriškega predsednika. To ni kabinet parlamentarne vlade, pač pa nekaj čisto drugega. Predsednik imenuje v kabinet kot »asistencije« posameznih departmanov (ministrstev) strokovnjake ali osebnosti, ki so ga podpirale pri volitvah. To je pravzaprav skupina dobromiselnih gospodarstvenikov ali pa osebnih prijateljev predsednika. Kongres nima pri imenovanju teh upraviteljev nobene besede. Predsednik navadno gleda, da so v kabinetu zastopani vsi deli ameriške celine, kar na vsak način ni lahka stvar. Noben član kongresa ne sme biti imenovan v kabinet. To odgovarja strogi ločitvi oblasti, katero je vpeljala ameriška ustava na precej doktrinski način, čisto po vzorcu Montesquieuja.

Kake ogromne posledice za politično in upravnno življenje ima taka odločitev v Zedinjenih državah, tega v tej vezi ne moremo pojasniti, ker bi taka razpravljanja in preučevanja predstavljala posebno poglavje ustavne zgodovine Združenih držav.

(Se nadaljuje)

Na Eniwetoku se je raztreskala prva vodikova bomba in otok je izginil v nič. Tisoč kilometrov od razstrelišča so bili japonski ribiči izpostavljeni učinkom radioaktivnega dežja, ki povzroča hude opekline. Če bi taka bomba n. pr. eksplozirala v središču Zahodne Nemčije, bi bili prizadeti prebivalci Trsta, Zagreba, Rima, na Pirenejski in Londonu in Stockholmu. Boljševiki trdijo, da je njihova bomba še učinkovitejša.

VESTI z GORIŠKEGA

Razgibano politično življenje

Zadnje čase je politično ozračje v Rimu precej razgibano. Spričo zadržanja demokristjanov, ki se odločno upirajo glasovati za zastopnika komunistov v ustavni sodišče, se je zadržanje levičarskih strank močno zaostrojilo in zlasti komunisti trmoglavo in z neko upravičenostjo trdijo, da jim pritiče zastopstvo v ustavnem sodišču kot stranki, ki je na volitvah odnesla številčno drugo mesto glasov.

Nekateri so celo predlagali, naj bi zastopnika levičarjev, morda tudi komunista, imenoval predsednik republike, če ga parlament in senat ne izvolita. Toda ta glas "o baj" spravili v javnosti predsednikovi politični nasprotniki, kot so Scelba, njegov protektor don Sturzo in drugi, ki bi predsednika Gronchi je radi kompromitirali, češ da je on, demokristjan, imenoval za ustavnega sodnika prav komunisti ali bi ga na vsak način radi spravili v zadrego pred javnostjo!

Nasprotniki predsednika republike

Prav v zvezi s tem se postavlja vprašanje don Sturza na ministrskega predsednika, kako misli preprečiti, da bi tisk dajal take poročila, kot jih je dal v zvezi s sprejemom poslanikov in novim imenovanjem prefektov pri predsedniku republike Gronchiju in z nagovorom, ki ga je ob tisti priložnosti imel, ko vendar predsednik republike ni za svoje politično delovanje odgovoren pred parlamentom in senatom!

Ta zadnji poudarek se tolmači kot naperjen proti samemu predsedniku republike, kateremu naj bi don Sturzo in njegovi prijatelji radi preprečili vsake stike z raznimi funkcijami in predstavniki države in vlade izven okvira ministrov. Pozabili pa so, da so poslaniki pri tujih zastopnikih držav le predstavniki in zastopniki samega predsednika republike, ki jih imenuje in daje poverilnice!

Ali je papež tuj vladar?

Zgodilo pa se je, da je, kmalu po sprejemu pri predsedniku Gronchiju, papež sprejel v Castelgandolfo kakih osem sto funkcionarjev italijanskega notranjega ministrstva s samim ministrom Tambronijem na čelu in jih nagovoril tako, kot smo pretekli teden poročali. Hitro se je oglasil neki levičarski poslanec in zastavljal ministrskemu predsedniku vprašanje, kako misli preprečiti, da tuj vladar sprejema italijanske državne funkcionarje in jim celo daje nasvete, kako naj se ravna v izvrševanju svojih dolžnosti.

Ministrski predsednik ni še odgovoril niti don Sturzu, niti levičarskemu poslancu. Odgovor pa bo seveda lahko samo ta: da je predsednik republike tudi ustavno upravičen boditi državne funkcionarje k poštenemu in marljivemu delovanju v meji strogega spoštovanja zakonov: papež pa, da je ravno tako upravičen dati vsem vernikom, bilo katere koli države.

Se bo zdaj premaknilo?

(Nadaljevanje s 1. strani)

pravico ribarjenja! Vse je kazalo, da se ta želja izpolnjuje.

A nepričakovano je treščilo. Slučaj dr. Vladimira Bartola je padel tak, da je bil malko nemoč. Izšel je članek, ki odkrito priznava, da londonske Spomenice ne upoštevajo, vsaj ne v tistem širokem pomenu, kakršnega ji pripiše »Primorski dnevnik«.

Bo to poklicna končno prebudi to iz njihovega mrtvila ali pa bo vse ostalo pri starem?

Doslej je namreč jugoslovanski časopisje na vse, kar nas je v zadnjem času v Trstu globoko vznemirjalo, vedelo napisati samo »tržaški Slovenci pravijo to«, tržaški Slovenci trdijo ono, in razen splošnih obtožb ni padla nobena uradna izjava, iz katere bi lahko sklepali, da Italija glede bivanja in zaposlovanja Slovencev v Trstu krši osnovna določila londonskih sporazumov. Nekaterim, ki so se osebno šli prižiti, so odgovorili, naj pač vstopijo v Jugoslavijo, če ne morejo obstati, drugim pa so rekli, naj kot zasebniki zagrozijo italijanskim oblastem z jugoslovanskimi protikupekli. Dokler bodo protesti omejeni na še tako ostre članke »Primorskega dnevnika«, na umerjeno sočustvovanje jugoslovanskega tiska in takšne nasvete jugoslovanskih predstavnikov, bo vsak realist le težko doumel, da bi londonski sporazumi vsebovali kaj drugega kot to, kar se dejansko izvaja.

Ta ugotovitev ni razveseljiva, to da za njeno izpremembo so potrebni elementi, ki jih do danes še ni. ***

smernice za pravično in moralno izvrševanje svojih dolžnosti!

V sredo zvečer so končno izvolili v italijanskem parlamentu še preostale tri ustavne sodnike. To so: Giuseppe Cappi, Giovanni Cassandro in Nicola Jaeger. Zadnji je komunist.

S tem je bila končno postavljena v Italiji ustanova, ki je izredne važnosti za življenje in rast demokratske vladavine.

To in ono iz Sovodenj

V zvezi s premostitvijo dušnih pastirjev, ki so se izvršile bolj dogovorjeno kot uradno, šušljajo po vasi stovariške frontaši, da so tudi oni pomagali »spraviti« gospoda Breclja. To pa je samo njihova bolna domišljija, ko dobro vemo, »frontaški glas v gorški kuriji, vsaj pri gospodu nadškofu, prav nič ne zaleže.

Sovodenjci bomo gospoda Breclja ohranili v dobrem spominu in kapelica »Pri kamnu«, za katero je dal pobudo, nas bo spominjala nanj. Ob neki priložnosti se nam njegov nastop, izven cerkvene in verske dejavnosti, ni dopadel, toda s tem ni rečeno, da ni bil dober in pošten duhovnik.

»Soča« ni njegovega odhoda niti omenila, njen sopotnik »Novi list« pa je črnil le kratko, skoro bi rekli prisiljeno besedo o stvari. Frontaška župana in njegove svetovalce pa »Novi list« rad povzdiguje v deveta nebesa.

Ko se spominjamo odislega go-

spoda Breclja, pozdravljamo našega novodošlega gospoda župnika Komaca in mu želimo prijetno bivanje in zadovoljstvo med nami.

V ostalem pa še moramo potožiti kar se tiče ceste, ki iz Standreža pelje skozi našo vas in ki je v zelo obupnem stanju. Čudimo se, da je občinski cestarji, tako gorški kot sovodenjski, ne držijo v redu in nekaj zamašijo le, ko je skrajna potreba in nevarnost nesreče.

Seveda stane našo občino vzdrževanje te ceste veliko denarja. Toda prav zaradi tega bi se prizadevanje za doseg vzdrževanja od strani province moralo nadaljevati. Cesta je namreč prometno zelo važna, ker veže Gorico neposredno - Zagradom in Tržičem, ko je poskozi Faro in Gradišče nekaj kilometrov bolj dolga. Zato bi morala biti naša cesta asfaltirana!

Umevno je tudi, da bi se moralo pospešiti tudi prizadevanje za priletnitev do Sovodenj tudi štandredskega vodovoda, kar bi zelo koristilo našim kmetovalcem, ki bi lahko dvignili tudi vrtnarstvo in si pomagali, kot se je zgodilo s Standrežem.

Vse pristojna oblastva naj nam v obeh oziirih pridejo na pomoč, upoštevši naše upravičene potrebe in želje. Kmet je vendar glavni steber države. Njegov dober gmotni položaj pa koristi tudi občini in provinci, saj donosna več davnih dohodkov, namesto da bi ena in druga bile prisiljene vzdrževati toliko revežev!

O „Beneški četi“ in o Dolini Nadiže

Zadeva sojenja »Beneški četi« postaja že zanimiva stvar tako s pravnega, kakor tudi s političnega vidika.

Obelodanjeni so že nešteti slučaj krutih nastopov nacifašističnih tolp v Dolini Nadiže in partizanskih akcij proti njim in v obrambo tamonjenega prebivalstva. To je tudi pravilno: pokazati javnosti, in po potrebi sodnikom, pravi dejanski položaj Doline Nadiže v tistem času, ko sta kralj in vlada pobegnili na varno in ljudstvo prepustili nacifašistom v milost in nemilost in tako dokazati, kdo je bil tiisti, ki je življenje in imovino tega ljudstva branil pred zverinskim divljanjem Nemcev in fašistov!

Sicer pa je treba pripomniti še nekaj, kar utegne pokazati dvojno lice tistih, ki se sklicujejo na zakon. Po 3. septembru je neko improvizirano fašistično sodišče sodilo in na smrt obsodilo razne bivše člane bivšega fašističnega Velikega sveta (Gran Consiglio fascista), med drugimi tudi samega Mussolinijeva zeta Ciana. Sodišče kot take je bilo nezakonito, sojenje, obsodba in izvršitev sodbe, to je ustrelitev raznih omenjenih oseb, tudi!

Kako to, da se nihče ne zgane in zahteva, da se v imenu zakona postopa proti vsem, ki so kakorkoli bili z omenjenim sodiščem in procesom v zvezi? Preiskovalni sodnik takratnega sojenja je o stvari izdal celo debelo knjigo in nemoteno živi kot prost in pošten državljani...

Kje je mera doma?...

Kar se pa Doline Nadiže tiče in seveda njenega slovenskega prebi-

valstva, je »Messaggero Veneto« pred kratkim zopet zagnal krik o nevarnosti za državo in zahteval oster nastop proti vsemu, kar diši po slovenskem!

Mi pa zahtevamo, da vlada zaščiti prav vse Slovence v Italiji, tudi naše brate v Videmski provinci!

Angleški poslanik v Gorici

V petek in soboto, 2. in 3. t.m., obišče Gorico angleški poslanik v Rimu, G. Clark, ki se te dni mudi tudi v Trstu.

Ogledal si bo mesto in okolico, zlasti državno mejo. Na gradu pa priredi jo njemu na čast sprejem s prigrizkom. Obiskal bo tudi Videm in videmsko področje.

O pravem namenu tega obiska se širijo razne govorice, tudi precej drzne. Izgleda pa, da je obisk v zvezi z vojaško povezavo zahodnih sil NATO in tozadevno izmenjavo obiskov. Saj so ravno kar obiskal Anglijo štirje italijanski prefekti, med temi tudi gorški.

Zahodne sile si želijo ustvariti medsebojno zaupljivo vzdušje in doseči tesnejše medsebojno spoznanje.

Lahko pa, da ima »a obisk na vzhodni meji države še kak drugi pomen in namen!...

„Soča“ in števerjanski vodovod

Predpretekli teden je »Soča« prinesla vest, da so se predstavniki števerjanske občine dogovorili s predstavniki občine Dobrovo, ki leži v Jugoslaviji, za sestanek, ki naj

Trg sv. Andreja

Visok dotok jugosl. obiskovalcev

Običajni letni semenj sv. Andreja v Gorici obeta letos izredno živahnost. Zlasti v gorškem slovenskem zaledju onstran meje postaja zanimanje iz dneva v dan živahnije in že teden dni prihaja semkam vedno več obiskovalcev. V torek 29. novembra je samo preko bloka pri Rdeči hiši prišlo v Gorico skoraj 800 oseb. Gorica je spričo tega zlasti kar se Slovencev tiče, precej oživila, saj se sorodniki in prijatelji ter znanci vedno pogostje srečujejo in veselo pozdravljajo! Pa tudi trgovci so od strani naših z onstran meje precej obiskovane. Nakupi pa se vršijo v manjšem obsegu in tudi v dinarjih.

Semenj sv. Andreja bodo odprli v soboto 3. t.m. in bo trajal do 10. decembra. Višek pa bo seveda v nedeljo in ponedeljek, 4. in 5. decembra, in v ponedeljek bodo tudi gorške šole zaprte.

Trgovci so se zedinili za neko letnjo: za vsak nakup v dneh od 3. do 10. decembra bodo kupovalcu izročili listič, ki bo dal možnost udeležbe na loteriji in seveda tudi zmage enega od daril visoke vrednosti. Listke pa bodo žrebali po končanem semnju.

Goriški trgovci in obrtniki si obljubljajo, da bo vendar, vsaj za nekaj dni poživela kupčijska telavnost mesta, in tudi gostilničarji pošiljajo svoje želje k sv. Andreju. Za zabavo je vsekarer prav dobro preskrbljeno. Da bi nam vsaj vreme bilo milostljivo!

Dragi prijatelji in znanci, na svidenje torej na semnju!

bi se v kratkem vršil na Humu ali v Kojškem onstran meje in na katerem naj bi raz. ravljali o možnosti priletnitve vodovoda z onstran meje v Števerjan in področje.

Ker se nam je ta vest zdela neverjetna in drzna, smo se pozanimali za stvar in izvedeli, da trditve »Soče« ne odgovarja resnici. Za take stike in razgovore niso vendar merodajni in pristojni občinski predstavniki, ampak samo vladni zastopniki!

Vemo pa, da so predstavniki števerjanske občine že prosili gorški prefekturo, naj bi se omenjeni stiki navezali zaradi vodovoda, ki je na področju števerjanske občine nujno potreben, in upati je, da bodo pristojna oblastva v tem oziru tudi res kaj ukrenila.

Za pokopališče v Dobrobovu

Dobrobovski občini je iz vladnega fonda nakazanih 1.800.000 lir za razširitev pokopališča.

Novico so v Dobrobovu sprejeli z velikim zadovoljenjem, ker je razširitev že dolgo časa na dnevnem redu občinskih potreb.

GOSPODARSTVO

KRMLENJE ZIVINE

Vsak pameten in previden živinorejec mora že sedaj preučavati, ali mu bo spravljena krma zadostovala za njegovo živino do prihodnje pomladi, in jo takoj dokupiti ali pa živino prodati, če ugotovi, da krme ne bo zadosti. Za oboje se mora že sedaj odločiti, ker je krma še poceni, živina pa najdražja.

Zivino nezadostno krmiti je pregreha proti živali; poleg tega pa tudi proti lastni koristi, ker živina hira, daje manj dohodka in se kvari!

Pri proračunu krme pridejo v poštev seno, otava, detelja, tudi slama in listje koruznih stebel, vsa činkvantinova stebela, pesa, repa itd. Poleg tega pa še močna krmila, kot so koruza, otrobi in podobni pripomočki.

Na vsak stot živih teže živine se zahteva dnevno dva do dva in pol kg suhe krme, odnosno štirikrat toliko korenja ali pese. To pomeni, da volu ali kravi petih stotov težimo deset do dvanajst in pol kg suhe krme, odnosno štirideset do petdeset kg pese ali korenja. Pri tem pripomnimo, da svežo krmo lahko damo le za eno četrtino krmlene suhe krme, in sicer večno skupaj s suho krmo; ko je suha krma slabše vrste, kot na primer slama!

V tem zadnjem primeru pazimo, da živini položimo tudi nekaj močnejše krme, to je kuzuze, otrobe itd. po 1 do 2 kg na dan.

Močna krmila kupujemo le prvovrstna pri kmetijskih konzorcijih, kjer jih navadno preizkušajo.

Krmo pa najbolj izkoristimo, če jo režemo in tako položimo živini. Režila se dobijo pri konzorcijih in

SOCIALNA VPRAŠANJA

Zenske sodnice

Pravosodno ministrstvo je predložilo osnutek zakona, na podlagi katerega morejo postati sodniki tudi ženske. Zaenkrat bodo ženske lahko zastopane samo v porotnem sodišču, in sicer največ tri po številu, in na tribunalu za mladoletne ena po številu. Če se izkaže, da bodo ženske v teh dveh primerih pokazale zadovoljiv uspeh, bodo po vsej verjetnosti dovolili imenovanje žensk za splošno sodno kariero.

Odločitev pravosodnega ministra v pogledu uvajanja žensk v sodno službo je zelo važnega pomena, ker pospešuje stvarno uvajanje državljanov k enakopravnosti v vsakem oziru in to vendar kot tako pozdravljamo v prepričanju, da se bodo ženske tudi na tem področju izkazale kot dobre tekmovalke z moškimi.

Invalidska in starostna pokojnina kmetovalcem

Poslanec Bonomi, predsednik Združenja neposrednih obdelovalcev zemlje, je pred kratkim napovedal, da je v preučevanju osnutek zakona za priznanje pokojnine poabljenim in ostarelim malim kmetom-posesnikom, kakor tudi najemnikom, kolonom in polovinarjem. Tudi pri tem, kakor že pri Kmetijski zdravniških blagejnah, bo prispevala vlada.

Ta zamisel in pobuda je nadvse velike socialne važnosti, če pomislimo, da se mali kmetje-posesniki, najemniki, koloni in polovinarji borijo z velikimi težkočami za svoj obstanek danes, ko je vse tako drago, potrebe pa zelo velike. Če glavni družine zbolijo in onemore, je vsa družina prizadeta, še najhujše je, kjer ni odraslih, dela zmognih otrok, ki naj starem pomagajo.

Da bi se zamisel le kmalu ostvarila!

„Filumena Marturano“ na odru

V soboto zvečer in v nedeljo popoldne, 26. in 27. t.m., je tržaško Slov. narodno gledališče nastopilo v Gorici »Pri zlatem pajku« in predstavljalo De Filippovo Filumeno Marturano.

Obisk predstave je bil zadovoljiv in igralci so se izkazali v pravem pomenu besede, zlasti Filumena Marturano v osebi Eme Starčeve in Domenico Soriano v osebi Mosta Sancia.

V kolikor pa bi iskali umetnost take predstave v Gorici in sploh na slovenskem odru, menim, da je ne moremo najti zlahka. Snov je za naš okus in za naša ušesa in oči neprimerna in del občinstva je očitno pokazal, da to predstavo od bija, ker je preveč navezana na vlačugarsko nit!

Razumem, da je Filumena Marturano žvela kot otrok v pomankanju in da jo je oče ob izpolnitvi njenega trinajstega leta starosti po

zval, naj si gre služiti kruh, ker je že dovolj velika in stara...

Razumem tragedijo tega dekleta, ki je kot vlačuga postala trikrat mati in potem prilepnica bogataš ter to trdo vlogo sprejela samo, da je prehranila in vzredila svoje tri nezakonske otroke!

Cenim njeno odločitev, da ni poslušala glasu ostudnežev, ki so ji svetovali, naj se svojih otrok iznebi, da bo le ona živela, in hvale vredna je njena odločitev, da je raje poslušala glas Matere božje, ki ji je na gorečo prošnjo odgovoril: Otroci so otroci, naj jim bo oče kdor koli, in ti si jih dolžna rediti!

Globok materin čut ljubezni in dolžnosti do svojih treh nezakonskih otrok opravičuje tudi Filumeno lisičjo zvižavnost, da bi jo le Domenico Soriano, ki je pred njeno močno voljo skoro slabiše, poročil in njenim otrokom dal očetovstvo.

S tega stališča verujem, da je prikaz realen, čeravno preveč naturalen in da ga s socialnega stališča vredno presoati. Tudi ko oba, Filumena in Domenico, zahrepenita po pravi in čisti ter pošten družini v sklopu treh nezakonskih, a sedaj po Sorianu za svoje vzgoje otrok.

Toda kljub temu prikaz, kot mu je Eduardo De Filippo dal sliko in okvir, ne spada ne le na naš slovenski oder, ampak niti ne na druge odre!

Zlasti ne spada k predstavi mladina, ker utegne prikaz močno nanjo vplivati, in to v različnih strah in z različnimi slabimi posledicami!

Podaljšan urnik

Goriška kvestura je odredila, da bodo javni lokali v dneh Andrejevega semnja lahko odprti do dveh zjutraj, in to v dneh 3., 4. in 5. decembra.

Seja trgovske zbornice

Pred dnevi so na seji odbora Trgovske zbornice razpravljali o ureditvi bloka pri Rdeči hiši ter o železniških zvezah. Prav tako so razpravljali o zopetni ureditvi železniške zveze med južno in severno postajo.

Deset let šušmarjenja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tito je v svojem govoru omenil tudi neuspeh, ki so ga v Jugoslaviji doživele kmetijske zadruge. Toda kakor se pianec spreobrne šele takrat, ko se v jamo zvrne, in hodi vrh po vodo, dokler se ne razbije, tako je tudi v jugoslovanskim komunisti. Ponovno so potrdili, da je vsako odstopanje od kolektivizacije samo časosnova.

»Ali smo se s tem odrekli širje nju socialističnega načina proizvodnje na vasi?« je vprašal Tito. »Tako odgovoril: »Seveda ne nismo, kajti socialistična dežela ne more imeti dveh sistemov proizvodnje — socialističnega in kapitalističnega — če hoče v celoti izničiti socializem.«

Med socialističnim in gospodarskim sistemom torej ni »koeksistence«. Kmetje so zopet zvedeli, kaj jih čaka: najprej zlepa, če ne bo šlo — to že vemo — pa zgrda. Pred dnevi so na nekem kongresu tudi že razpravljali o nekakšni socializaciji, s soupravljanjem doslej svobodnih majhnih obrtnikov.

Pot je pač samo ena: noben totalitarni režim ne more nazaj. Ne sme se ustaviti, ne sme odstopiti. Zato je možna samo ena odločitev: naprej, da, naprej v še večjo mišerijo!

Tovarna pohištva

PRINČIČ

32 KRM IN
Cormons

AVTOTAKSI

MARKO KOVAČIČ

GORICA - Via A. Manzoni 16 - Tel. 2244

Se priporoča za prevoz potnikov v Jugoslavijo

Med Stalinovimi dojenčki in Leninovo komunistično mladino

Skandinavski časnikar Bjoern Nielstroem je pred kratkim obiskal Moskvo in razodel zahodnemu svetu sodobno boljševiško osnovno vzgojo v Sovjetiji, ki živo spominja na Hitlerjeve in Mussolinijeve vzore. Gotovo ne bo odveč, če tudi naše čitatelje seznanimo z metodami vzgoje, ki jo pripravljajo slovenskim materam komunistični vzgojitelji.

Pohajkovali smo po dolgem in počez po Moskvi: neka ruska žena, zahodnoevropska turistka in jaz. Cesar bi jaz kot možki verjetno sploh ne opazil, je vzbujalo pozornost Nemke, namreč okoliščina, da nisimo srečali nikjer nobenega troika, in da nikjer nismo iztaknili otroškega igrišča.

Naši otroci se ne igrajo na javnih prostorih, pač pa so vsi v otroških vrtcih in v jaslih, nama je poenostila sovjetska spremljevalka v poudarkom.

Ko sem naslednjega dne zaprosil pri prosvetnem ministrstvu za dovoljenje, da si ogledam sovjetski otroški vrt, mi sploh niso odgovorili. Pač pa so mi zadnji dan mojega bivanja v Moskvi dostavili v hotel zelo obsežen paket. V njem sem našel kar štirinajst knjig o sovjetski vzgoji otrok. Knjige, ki bi si jih lahko kupil kjer koli v Moskvi, v Vzhodni Nemčiji, v Varšavi ali v Pragi.

Kljub temu sem le obiskal tudi otroški vrt, Neka ljubezniva tolmačica, ki je zvečer po opravljenem delu odšla po svoja petletnega sina v vrt, me je vzela s seboj. Morda je bil tudi ta obisk na nevidnem sporedu sovjetskih uradnih reiserjev... V vrtu sem bil priča značilnega prizora. Mali Igor je jezo cepetal z nožicami, ki je ves ogorčen pripovedoval svoji materi, da je pri igri s svojimi tovariši moral igrati vlogo hudobnega kapitalista. Mati ga je potolažila s obljubo, da bo jutri gotovo igral revolucionarnega dobrega komuniste.

Mreža otroških vrtcev

To je bilo prvo nakazanje celotnega žarišča sovjetske mladinske vzgoje. Ko sem nadalje brskal v to vprašanje, sem stalno in povsod našel na izredno pomembnost, ki jo sovjetska država pripisuje vzgoji svojih otrok. V različnih tega polja sem našel Stalinov citat, ki pravi, da mora sovjetska družba pri vzgoji svojih mladih državljanov postopati z isto skrbjo in predanostjo, kot to dela vestni vrtnar z mladim drevjem. Pri tem se vzgojna načela naslanjajo na nauke sovjetskega učenjaka Pavlova, ki zatrjuje, da enaki življenjski pogoji z enako izobrazbo proizvajajo istovrstne ljudi. Če torej usmerjamo vzgojo v Odesi, Leningradu ali Taškentu rojenim otrokom v smislu leninsko-stalinške doktrine, moramo kot rezultat te vstusmerjenosti dobiti stoddotnega sovjetskega človeka, t. j. »dobrega komuniste«.

Iz tega spoznanja so se že davno izrodila vsa sovjetska vzgojna načela. Vso deželo so prevlekli z gostoto mrežo šol in otroških vrtcev. Otroci srednješkolskih pastirjev spadata prav tako v to mrežo kot potomci jakutskih ribičev ob Lednem morju. Trditi bi lahko celo, da

čim zakotnejše leži neko plemo in čim bolj je navezano na svojska narodna izročila, tem večje zanimanje vzbuja pri moskovskih oblastnikih domačinska doraščajoča mladina za usmeritev v boljševizem.

Vprašanje, kateremu od obeh činiteljev: državi ali domu naj se podeli prvenstvo pri vzgoji, je teoretično ostalo odprto, praktično pa je zaključeno v korist državnih ustanov. To lahko obrazložimo na sledečem primeru. Vzemimo slučaj, ki je pravilo, da sta oba roditelja novega sovjetskega državljanja poklicno zaposlena. Oba zapuščata dom ob sedmih jutraj in se vračata zvečer ob 18. uri. Vzemimo dalje primer — in tudi to je pravilo — da ni v hiši niti nezaposlene tete, niti babice, ki bi skrbela za gospodinjstvo. Kaj materi drugega preostaja pri taki družbeni strukturi, kakor da dojenčka po enomešnem zakonitem dopustu za dojenje izroči v jasli? S tem pa je tudi že storila prvi korak k odtujitvi otroka in prepustila nadzorstvo nad njegovo vzgojo tujim državnim nameščencem. Za mater ostaja le zelo šibka in neprepričljiva tolažba, da ji otroški vrtec od jemlje vzgojne skrbi in da se zato popolnoma neodvisno in svobodno udeležuje družabnega in političnega življenja Sovjetije.

Tolažba ali ne — mali dojenček je za dve leti našel nov dom. Proti mesečnemu plačilu 20-100 rubljev (3.000-15.000 lir) ga bodo prevajale državne bolniške sestre.

Politične otroške igre

Recimo, da je novorojenčku ime Valja. Ko bo torej Valja stara tri leta, bo odšla v otroški vrt. Tu jo bo obdalo sterilno jasno ozračje komunističnega miselnega življenja. Tu bodo otroka uvažali v igre, ki jih je po partijski liniji izdelala »Komisija za politično nadzorstvo otroških zabav«. Pet- do sedemletni otroci smejo že računati in risati. Smejo pa tudi poslušati junaške partizanske pravljice in vsevednega Lenina. V eni izmed brošur prosvetnega ministrstva sem našel istočasno pretresljiv, kakor sumljiv prikaz: V moskovskem otroškem vrtu »Mavriščice« je dekletke pred odhodom v posteljo izjavilo, da jo s stene gleda Stalin. »Ni res, name gleda« je odmevalo z vseh strani. Vzgojiteljci je uspelo otročad pomiriti šele, ko je vsem zagotovila, da gleda Stalin na vse otroke.

Od tretjega do sedmega leta bi po pravilih lahko ostal otrok čez noč tudi pri starših. Starši pa morajo v takih primerih dovoliti, da pristojna vrtnarica pregleda stanovanje in razmere, v katerih otrok živi. Od takega nadzorstva so oproščene le tiste družine, ki si lahko privoščijo, da svojih otrok sploh ne pošiljajo v otroške vrtce. Ta pojav je v zadnjem času zelo pogost med boljševiško gospodo.

Z izpolnjenim sedmim letom starosti mora 1. septembra Valja v šolo. Obiskovala jo bo najmanj sedem let. Ker pa bo študirala, prihaja zanjo v poštev desetletna višja šola. Njeni starši bodo morali plačevati po 200 rubljev (30.000 lir) šolnine na leto. Otroka imajo šol pri sebi. Ali pa je res tudi tako? To zavisí od tega, ali bo Valja vstopila med komunistično mladino ali ne. Prisiljena ni, odkar je

umrl Stalin, vendar živoredeča krava (kakor črna pred desetletji pri nas) in letna taborenja še vedno privlačijo. Za doraščajočo mladino ima komunistična mladinska organizacija zelo pomembno prednost na razpolago. Njeni člani so avtomatično zaupniki šole, vzdržujejo tesne stike s šolniki. Res je, da listi mladinci in dekleta, ki ne pripadajo Leninovi mladini, niso neposredno zastopani, ne uživajo pa tudi nobenih prednosti, ki jih partijska deli svojimi mladim pripravnikom. Prav zaradi tega se mnogi potegujejo za temnoordeo knjižico z Leninovo sliko na ovitku, ne da bi bili notranje vredni te častice. So to sopotniki v najresničnejšem smislu besede. Le izredno majhno število komunistov je z dušo in telesom pri stvari. V glavnem pa so to duše z dvojnimi obrazom, brez značajnosti in močnatosti. Isti proizvod, kakršnega sta fabricirala Hitler in Mussolini in kakršen z vsako udeležbo napolnjuje obe komunistični partiji v Nemčiji in Italiji.

Pri tej mladini v Sovjetiji se kriči povezava na očetov dom v enaki meri, kakor se krepí pripadnost k novopridobljenemu kolektivu.

Bjoern Nielstroem

Šest družinskih zapovedi

V nekem ameriškem mestu so na nekem sestanku med šolniki in starši postavili šest družinskih zapovedi:

- 1) Otroci naj živijo, se učijo in delajo v prijateljskem in dobrohotnem ozračju, kajti v njih mora vladati občutek miru in varnosti, da lahko tudi nekaj dosežejo. Preveč kritike in nezadovoljstva s strani staršev ustvarja v otroku živčnost in razdražljivost.
- 2) Otroci morajo vedeti, kaj se od njih zahteva, da se vedo po tem tudi ravnanje. Starši morajo biti pri tem strogo dosledni. Če so večjih preostrog in včasih preveč popustljivih, s tem otroka samo zmedejo.
- 3) Če v družini pričakujejo spremembo, je treba otroka o tem poučiti. Potem se bo na spremembo pripravil in jih bo prenašal mirno in preudarno.
- 4) Otroka moramo pohvaliti in ga grajati. S pohvalo ne smemo biti preskromni. Izmera pohvale ali kazni ni tako važna, odločilno je, da se otrok zaveda, kaj ga čaka. Tudi v tem moramo biti dosledni. Obiljubljeno priznanje, ki izostane, uničuje zaupanje.
- 5) Otroci naj sodelujejo pri družinskih vprašanjih. Tudi njegovo mnenje je vredno upoštevanja. Pri reševanju naj tudi otrok sodeluje.
- 6) Kakor hitro je otrok dozorel, naj se mu zaupa določene naloge. Na ta način se otrok privadi na občutek odgovornosti.

Jugoslavija pred kongresom

Nadaljujemo z razgovori pred ameriškim kongresom v zvezi z ameriškim parlamentarnim in političnim do Titove Jugoslavije. Na vrsti so razni govorniki.

V. Judd: »Ne predlagam, da spravim kogarkoli na kolena. Moje vprašanje je, zakaj podpiramo in krepiamo nekoga, ki ne skriva, da ni na naši strani. Sodim, da smo v samoprevarji naravnost genialni, ko podpiramo nekoga, ki javno proglasa, da ne veruje v naš družabni red in je ves povezan z nasprotnim redom.«

Stassen: »Dragi gospod poslanec! Recimo, da rečete vi v začetku volilne borbe svojim volivcem: »Odlučite se danes. Ako se v teku današnjega dne ne odlučite za mene, pojdite v nasprotni tabor!« Ali mislite, da bi pod takimi pogoji dobili volitve? Prav tako bi postopali mi če bi na koga pritiskali, da se v tako zamotanem vprašanju enkrat vseslej odloči. To bi ne bilo v interesu Združenih držav.«

Judd: »Jaz ne želim, da gre Tito na drugo stran. To, kar predlagam, se mi zdi najboljšo sredstvo, da ga privežemo na sebe. Nekateri pravijo, da moramo zahtevati za pomoč, ki mu jo dajemo, neke protiočveznosti. Tudi jaz sodim, da mo-

ramo zahtevati neki quid pro quo. Tako postopamo tudi v vsakdanjem življenju. Če kupiš avto, napraviš pogodbo. Če se oženiš, podpisješ pogodbo. Ti se obvežeš, da boš nekaj storil, a tudi tvoj partner se obveže, da bo nekaj storil. Tako je v vsakdanjem življenju, tako ravnamo ljudje. Mi dajemo Titu dragoceno pomoč. Tudi on bi lahko storil nekaj, kar bi bilo v našo korist. Zakaj ne bi mi malo bolj trmasto barantali?«

Stassen: »Poslušajte ste se dobrih primerov. Spadam med tiste, ki bi nikomur ne svetovali, da se poroči s partnerjem, ki bi samo objubil, da bo ostal nevtralen. Toda to se ne pomeni, da ne bi hoteli pomagati nekemu, ki je v težavah, čeprav je nasproti nam nevtralen. V tem je razlika. Saj se mi ne ženimo s temi državami (ki jim pomagamo). Vse, kar delamo, delamo in ukrepamo v interesu Združenih držav in pri tem spoštujemo neodvisnost drugih.«

Judd: »V svoji izjavi o Jugoslaviji pravite, da je smoter naše pomoči, da ugotovimo gospodarske temelje teh držav, da bi se mogle uspešno vojaško braniti. Morda je res, da naša pomoč utrjuje gospodarske osnove jugoslavanske vojaške obrambe. Gotovo pa je, da naša pomoč utrjuje tudi gospodarske osnove komunistične tiranije v Jugoslaviji. To je pa osnovnem nasprotju z zgodovinskimi stališči Amerike, ki je stala vedno na braniku človeških pravic. Sodim, da v tem ne smemo poznati kompromisov. Danes slišimo nasvete, da ne smemo iti na nobeno mednarodno konferenco z vnaprej določenimi sklepi in odločitvami. Odkrito vam povem, da bi rad videl, da bi predsednik Eisenhower, predno gre na konferenco, javno izjavil, da ne gremo na konferenco (v Zenevi) z zaprtimi očmi in brez načel. Ena izmed vprašanj, kjer ne smemo nikdar poznati kompromisa, je vprašanje človeške svobode. Mi ne smemo podpisati nobenega sporazuma za ceno te svobode.«

Stassen: »Moram vam pojasniti, da je svoboda v Jugoslaviji znatno napredovala v zadnjih letih, odkar pošiljajo Združene države tja pomoč. Z drugimi besedami: Danes je v Jugoslaviji manj tiranije, kakor je bilo v času, ko Združene države še niso pošiljale pomoči. Podpiranje razvoja v smeri vedno večje svobode pa je isto, kar vedno načelno poudarjamo pri vsaki državi, ki ji pomagamo. Tudi v vprašanju kolonializma in obravnavanju raznih stopenj svobode, ki jih najdemo pri mnogih drugih državah, mi ne silimo teh držav, da se preoblikujejo ali celo sprejmejo podobo Združenih držav. Mi smo si to svobodo priborili s trdimi boji skozi vse sto let.«

Judd: »Saj ne predlagam, naj se Jugoslavo preoblikuje in postanejo nam podobni. Proti temu sem vedno boril, boril vsaj tako dosledno, kakor se je kdorkoli v Ameriki. To sem delal v času, ko smo se še vedno igrčkali z različnimi kolonialnimi režimi v Aziji. Tudi ne predlagam, da je treba vsakogar, ki ne gre z nami, suniti v zadnjico. To, kar predlagam, je, da vsakomur jasno povemo: »Če hočeš z nami, prav. To je tvoja stvar. Če ne, tudi prav. Toda v tem primeru ne pričakuj, da ti bomo pomagali graditi postojanko, proti kateri smo v naletu.«

(Se nadaljuje)

Kaj se dogaja na Cipru?

Angleške oblasti so na Cipru, proglasile izjemno stanje zaradi številnih napadov, ki so v enem tednu povzročili smrt pet britanskih vojakov. Izvršenih je bilo 132 napadov. Proglas določa, da bo vsakdo, ki ga bodo zalotili v posesti orožja in zanj ne bo imel dovoljenja, ustreljen. Za sabotažna dejanja je proglašena kazens do smrtne ječe. Proglas navaja še druge sankcije za prekrške.

Oglejmo si najprej lego Cipra! Ta po velikosti tretji otok Sredozemskega morja leži na dogledu Turčije in kakih 90 km zahodno od libanonske in siriske obale. Otok šteje 517.000 prebivalcev, od teh je 80 odst. Grkov in 20 odst. Turkov. Turki so preostanki nekdanjih mohamedanskih posadk. Leta 1878 je otok zasedla Velika Britanija. Je to kronska kolonija. Pokrajina ima tipično sredozemski značaj.

V tem trenutku vladajo na Cipru veliki nemiri, ki jih povzročajo gibanje z grškim imenom venosise, t. j. priključitev z Grčijo. Medtem ko piše svetovni tisk o terorizmu, zatrjuje grški ciprski tisk, da so britanske oblasti spremenile otok v ogromno koncentracijsko taborišče.

Dopisnik madridskega lista »Eclesias«, Richard Pattec, ki je v teh dneh obiskal Ciper, poroča o »vojnih vtihih med drugim tudi tole:

V dneh mojega bivanja so se mi nudile številne prilikožnosti za razgovore z mnogimi britanskimi kolonialnimi uradniki, tajniki pravoslavne škofa in mohamedanskega muftija, da bi si tako ustvaril čim resničnejšo sliko o tem s strastimi in političnimi častihlepnostmi zamotanimi vprašanji.

Ne tvegam trditi, da so toja mnenja v vsem popolnoma točna, vendar sem z enako pozornostjo in

nepristranskim zanimanjem poslušal stališča vseh merodajnih činiteljev. Da bi bila sedanja vlada tiranska, moram z vso resnostjo zanikati. Neko nedeljo sem se udeležil shoda v gledališču v Nicosiji, ki so ga sklicali komunisti v korist priključitve h Grčiji. Glavne ulice so bile prenapolnjene ljudstva. V sprevedu so nosili grške državne zastave in v gledališču je bilo nekaj tisoč poslušalcev. Shod je bil izredno dolgočasen. Moje znanje grščine je sicer pomanjkljivo, vendar sem lahko ugotovil, da so vsi govorniki gremli proti agnuciji britanski politiki in da so vsi govorili o potrebi, da tirane, ki tlačijo deželo, poženejo v morje. V sredi razpaljene histerije nabuhljajo množice pa sem si moral priznati, da oblasti le ne morejo biti tako tiranske, ko niso mogli nikjer iztakniti niti enega samega policaja. Srečni ljudje, ki ne vedo, kaj je policijska vladavina.

Množice nasedajo komunistični partiji, ki si je hinavsko prilastila priključitev otoka h Grčiji samo zaradi tega, da neti nemire in podžiga strasti v imenu in za račun kremeljskih vojnih hujskačev. Zanimivo je pri vsem tem, da bi komuniste, ki jih »britanski despotizem« tolerira na svojem ozemlju, grška vlada po morebitni priključitvi takoj razglašala. V Grčiji je komunistična partija prepovedana.

Na drugi strani — poroča Pattec dalje — si ni treba delati utvar, da uživa gonja za priključitev simpatije velike večine. Zgodovinsko ni otok od bizantinskih časov dalje nikoli pripadal Grčiji, bizantinsko oblast pa je danes nemogoče istovetiti z grško. Otok je bil dolga stoletja pod Turki.

Edina vez Cipra z Grčijo je utletne narave, predvsem jezik. Zastave po priključitvi je prav isto, strahnik z zvočnikom. »Recite mu, naj bo oprežene!«

Teh besed se je Jože prestrašil: celo možakar na vrhu se zaveda nevarnosti, je pomislil. Strah mu je lezel v kosti. Oddahnil bi se moral, in prav pred tem ga je bilo strah. Tako višeti na obročih je bilo hujske, kakor pa plezati. Pogledal je navzdol in ugotovil, da je dospel že višje, kakor je mislil. Zarjaveli obroč so bili ledeno mrzli, čeprav so se mu dlaní potile in bile spolzke. Polastil se ga je občutek, da bo premagal kvečjemu le še nekaj obročev, če bo napel vse svoje sile.

Stisnil je zobe in pustil za seboj še osem obročev, nato pa mu je strah zmehčal hrbtnico; kolena so se mu šibila in udarjala druga ob drugo. Nekaj minut se ni mogel niti premakniti. Tudi navzdol si ni upal. Vsiljevala se mu je želja, da bi možakar na vrhu odskočil, potem bi pač ne potreboval več njegove pomoči.

V tem trenutku pa se mu je pred očmi vrnila očetovala podoba v družbi ob njegovih bratov, sestre in svakinje. Vsi so bili svetovno znani plezalci po vrvi. Tudi on sam bi bil v njihovi družbi, če ne bi bil pred vrtoglav. Poleg tega pa je hotel postati duhovnik. Nenadoma se je množica spodaj vznemirila, pogledal je navzdol in opazil starejšega duhovnika, ki se je bližal dimniku.

»Prenehajte!« je zaklical stari duhovnik. »To je preveč za naša leta! Pridite dol! Je dovolj pogumno.

kakor če bi v južnoameriških državah nekdo propagiral priključitev k Spaniji. Pa še ta primerjava šepa, ker ciprsko prebivalstvo, ni nikoli tvorilo sestavnega dela grškega naroda.

Gospodarski položaj otoka je razmeroma ugoden. Velike in odtine bede ni, in blaginja je, v primerjavi z merili Sredozemlja, kar znatna. Prebivalstvo se zaveda, kljub rjoventu po priključitvi z Grčijo, kakšne prednosti mu nudi zveza z Veliko Britanijo, in da bi se življenjska raven po priključitvi občutno znižala.

V vsem sporu igra glavno vlogo pravoslavna Cerkev. Nadškof Makarios, poglavar avtonomne ciprske Cerkve, je vrhovni vodja gibanja venosise, in pravoslavna duhovščina otoka ga v tem z vsemi silami podpira. Tudi na samo grško vlado izvaja pravoslavna Cerkev nenavadno močan pritisk. Tako nosi Cerkev popolno odgovornost za politično usodo Cipra.

Slovenska prosvetna matica in pevsko društvo »A. Tancev iz Nabrežine priredita v nedeljo, dne 18. decembra 1955 v nabrežinski kino dvorani

Gregorčičevo proslavo

Nastopajo: mešani pevski zbor »August Tancev« z umetniškimi in narodnimi pesmimi pod vodstvom g. Stanka Malčiča; tercet »Metuljček« iz Rojana. — Na sporedu so tudi recitacije in solosepi. — Glasbene točke bo izvajal violinist K. Sancin ob klavirski spremljavi prof. Marija Sancina.

Pridite in pripeljite tudi svoje prijatelje!

POD ČRTO

MOŽ NA DIMNIKU

Jutranjo tišino je vznemirilo trdovratno trkanje na vrata župnišča. Župnik Jože Armand se je zbudil in pogledal na budilko. Bilo je šest in četrt. Zopet je nekdo udaril po vratih. Jože je planil pokonci, si ogrnil spalni plašč in hitel k vratom.

Pred vrati je stal Jaka. »Gospod župnik, nujno vas potrebujem! Kar odpravite se!« Jože ga je potegnil v sobo, zaprl vrata in dejal: »Seveda pojdem, če moram.« — »Seyeda morate, gre za življenje ali smrt.«

Jože se je naglo oblekel in čez nekaj minut sta odhitela s starim avtomobilom v hladno jutro. Prvi jutranji žarki so razsvetljevali dolino. Nenadoma je Jože opazil, da se iz dimnika tovarne ne kadi.

Jaka je pritisnil na zavore, pokazal na dimnik in dejal: »Glejte, gospod župnik!« Jože je pogledal na umazano tovarniško poslopje in nato dvignil pogled na dimnik. Po robu dimnika se je sprehajala moška postava.

Jaka je obrnil vozilo proti strojišči. Neposredno za njo se je dvigal dimnik. Presenečeno je Jože opazil množico ljudi, zraven pa še policijski voz in rešilni avto. Ko sta Jože in Jaka izstopila, se jima je približal stražnik in dejal: »Vse zamenj! Nihče ne ve, kdo je možakar in niti kakšen vrag ga je odnesel na vrh dimnika. Ali je morda iz vaše tovarne?«

Ko je Jaka prikimal, se je stražnik obrnil do župnika: »Z zvočnikom smo ga nagovorili. Možakar ni niti pijan, niti zmešan. Tipični samomorilec. Pravi, da mu ni marj umreti in da bo skočil z dimnika, kadar se mu bo ljubilo. Govorite še vi z njim, gospod župnik! Morda vas bo ubogal.«

Nenadoma je z vrha dimnika zadonel glas: »No, kdo si upa gor?« Stražnik je izročil zvočnik župniku, ki je zaklical navzgor: »Sem jaz, Jože Armand!« Njegov glas je zvenel trdo in jasno skozi sveže ozračje.

»Že tako zgodaj na nogah, kaj?« Možakar je stal čisto na robu dimnika. Jože je pomislil: človek, ki je šel v življenje in mu ugaajo hudomušnosti, se gotovo ne bo metel v globokino.

»Zgodaj, zgodaj in še brez zajtrka povrh!« je zaklical Jože v zvočnik. Pošteno sem lačen. In vi? — »Jaz sem svoj krvniški zajtrk že pospravil.« Odgovor je bil zadirčen in zelo se je, da prihaja od človeka, ki je pripravljen na vse. »S klobaso, žemljo in kavo vam lahko postrežem, in to gratis!« je zaklical Jože.

»Kaj ste gostilničar?« Kljub vrtoglavi višini se je možakar globoko sklonil čez rob dimnika. — »Ne, sem duhovnik.« Za nekaj trenutkov je zavladala popolna tišina. Možakar je verjetno nekaj premišljal, nato pa je odvrnil: »Gotovo bi radi rešili mojo dušo!« — »To je moj poklic.«

Ker možakar ni ničesar odgovo-

ril, je Jože nadaljeval: »Pridite dol! Kar koli vas že teži, o vsem se bova porazgovorila; v vsem vam bom pomagal.« Zopet je zavladal odmor. Množica je nestrpno čakala, ali bo župnik uspel. Končno je z vrha prišel odgovor: »Če pridete gori, ne bom odskočil. Rad bi pokadil cigarete. Pridite gori in prinesite cigarete s seboj!«

Zopet je zavladala tišina in zopet se je oglasil glas z višine: »Ne poznam strahu. Tu sem. Pridite in rešite me! Te besede so udarjale na duhovnika kot kovaško kladivo, ga povsem ohromele in mu izločile vsako misel. Sele ko je stražnik zagrabil za zvočnik, je tesnoba malo popustila.

»Kaj si upate, gospod župnik?« je spraševal stražnik. »Bomo videli!« je odgovoril Jože. Globoko je zadiral in si ogledal dimnik. Neverjetno masivno je izgledal. Iz opeke so v enakomernih presledkih molleli železni obroči. Proti vrhu se je dimnik ozil. Venec na vrhu bi moral biti visok 5 do 6 metrov. Pod vencom je dimnik obdajal debel svitek. Jože se je odločil.

Množica se je umaknila. Jože je poslal v nebo priprošnjo, da bi možakarja razsvetlila pamet in da bi se vrnil na tla in ga odvzel strahu pred vrtoglavostjo. Tudi on sam bi se mu lahko bila v pogubo. Tedaj pa je pogumno zagrabil za železni obroč. Vedel je, da na druge pomoči. Pomiril se je. Z lahkoto se je vzpenjal navzgor.

»Kje je?« je zašlešal Jože glas z vrha. »Prihaja,« je odgovorjal

da sta sploh poizkusila! Jože je občutil globoko hvaležnost v srcu. Nekaj trenutkov je razmišljal, nato pa je pomahal z levico in dejal: »Vse v redu, gospod župnik; samo počivam malo.« Pogum mu je prevzel vse telo. Hrabro je nadaljeval vzpon. Sele ko mu je primanjlovalo sape, se je ustavil in se ozrl navzgor. Tesno pred njim se je bočil svitek, ki je obdajal konico dimnika. Obroč so se bočili na vzpen povsem v skladu svetika in mu molili tesno nad glavo, kakor da bi viseli prosto v zraku.

Jože je prišel glasno moliti in zagrabil za prvi previšni obroč. Enajsti takih obročev je premagal. K sreči so ga noge držale na obročih, da ni z rokama obvisel v zraku. Ko je srečno imel za seboj svitek, mu je do vrha preostalo le še petnajst obročev. Na vrhu je stal možakar in z zmedenim obličjem opazoval duhovnika. Počasi, vendar enakomerno je Jože plezal naprej. Zadnji obroč je bil vdelel na rob dimnika. Ko se je Jože tudi še tega oprijel, se je možakar pripognil, da bi mu pomagal.

Na samem vrhu je bilo kaj malo prostora. Komaj pol metra je bil rob širok. Iz temne votline je uhal tenak dim. Pogled na konico dimnika in na ozki rob je duhovnika nenadoma oropalo poguma. Zvlekel se je z veliko težavo na rob in na njem obležal. Pri tem se je držal zunanega in notranjega obrobka. Možakar je pokleknil zraven ntega: »Zelo mi je žal. Kako se počutite?« je dejal.

Jože, ki je ležal na robu z obrazom obrnjen navzdol, je odgovoril: »Tu si ne upam vstati!« — »Nimam nobene pravice, da bi to od vas zahteval,« je dejal možakar. »Verujte mi, da na to nisem pomislil. Meni tak sprehod ne dela nobenih težav. Nikoli pa do sedaj še nisem spoznal, kaj vse je človek sposoben storiti za solčloveka.«

Jože na te besede ni odgovoril. Čez čas je možakar nadaljeval: »Nisem dober človek. Življenje me je močno zdelalo. Splezal sem tu gori, da bi ljudi s silo opozoril nase. Nisem mislil, da boste vi zame storili tak napot.«

»Pomagajte mi, da pridem zopet dol!« je dejal Jože. »Prinesel sem vam tudi cigarete,« je nadaljeval, segel v žep in iz njega pofegnil zmečkan zavitek.

»Hvala,« je dejal možakar, »ne nikoli nisem bil cigarete tako potreben kot sedaj.« Vtaknil si je eno v usta. »imate tudi vžigalnice?« Jože, ki je mislil na vse kaj drugega, je odgovoril: »Ne kadm!« Možakar je zagnal cigarete v velikem loku. Končno sta se odpravila navzdol. Prvi se je spuščal možakar in tik za njim Jože. Srečno sta dosegla tla.

Ko je Jože v župnišču možakarju postregel z obljubljenim zajtrkom in sta se o vsem pogovorila, je Jože vstal in dejal: »Ni greha brez pokore!« Pri tem je možakarju pritisnil na lice krepko klofot. »Hvala lepa!« je dejal možakar, stisnil duhovniku desnico in odšel.

John Ball

